

UTQ online e-Training Course
ใบความรู้ที่ 3.1
เรื่อง “แนวคิด หลักการ วิธีการและรูปแบบการจัดการเรียนรู้”

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตรผู้สอนพยายามคัดสรร กระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้ง ปลุกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญให้ผู้เรียนบรรลุ ตามเป้าหมาย

๑. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับ ผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรม

๒. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้ จากประสบการณ์จริง กระบวนการปฏิบัติ ลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย

กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนา เพราะ จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษา

ทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

๔. บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาท ดังนี้

๔.๑ บทบาทของผู้สอน

- ๑) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ทำทายความสามารถของผู้เรียน
- ๒) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการ ที่เป็นความคิดรวบยอด หลักการ และความสัมพันธ์ รวมทั้งคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- ๓) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เพื่อนำผู้เรียน ไปสู่เป้าหมาย
- ๔) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้
- ๕) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับกิจกรรม นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- ๖) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน
- ๗) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง

๔.๒ บทบาทของผู้เรียน

- ๑) กำหนดเป้าหมาย วางแผน และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง
- ๒) เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหาแนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ
- ๓) ลงมือปฏิบัติจริง สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ
- ๔) มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู

๕) ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ ทักษะกระบวนการ และคุณลักษณะตามมาตรฐานของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มี หลากหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่าย การเรียนรู้ต่างๆ ที่มีใน ท้องถิ่น การเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลาย ของผู้เรียน

การจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้ อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและ สื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียง เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียน เกิดการ เรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาชั้น พื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

๑. จัดให้มีแหล่งการเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้ และเครือข่าย การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
๒. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
๓. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้อง กับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
๔. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
๕. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
๖. จัดให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อ การเรียนรู้เป็นระยะๆ และสม่ำเสมอ

ในการจัดทำกรเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา ควรคำนึงถึง หลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคง ของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย และน่าสนใจ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การ ประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบ

ผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยใช้ผลการ ประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

๑. การประเมินระดับชั้นเรียน เป็นการวัดและประเมินผลที่อยู่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอน ดำเนินการเป็นปกติและสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลาย เช่น การซักถาม การสังเกต การตรวจการบ้าน การประเมินโครงการ การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน แฟ้มสะสม งาน การใช้แบบทดสอบ ฯลฯ โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินเองหรือเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อน ประเมินเพื่อน ผู้ปกครองร่วมประเมิน ในกรณีที่ไม่น่าผ่านตัวชี้วัดให้มีการสอนซ่อมเสริม

การประเมินระดับชั้นเรียนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการความก้าวหน้าใน การเรียนรู้ อันเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด มีสิ่งที่จะต้อง ได้รับความพัฒนาปรับปรุงและส่งเสริมในด้านใด นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลให้ผู้สอนใช้ปรับปรุงการเรียน การสอนของตนด้วย ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

๒. การประเมินระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินที่สถานศึกษาดำเนินการเพื่อตัดสินผลการเรียน ของผู้เรียนเป็นรายปี/รายภาค ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่าส่งผลต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียนตามเป้าหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีจุดพัฒนาในด้านใด รวมทั้งสามารถนำผลการเรียนของ ผู้เรียนในสถานศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับชาติ ผลการประเมินระดับสถานศึกษาจะเป็นข้อมูลและ สารสนเทศเพื่อการปรับปรุงนโยบาย หลักสูตร โครงการ หรือวิธีการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเพื่อ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาและการ รายงานผลการจัดการศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชน

๓. การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่ การศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานใน การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ตามภาระความรับผิดชอบ สามารถดำเนินการ โดย ประเมินคุณภาพผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานที่จัดทำและดำเนินการ โดยเขตพื้นที่การศึกษา

หรือด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด ในการดำเนินการจัดสอบ นอกจากนี้ยังได้จากการตรวจสอบ ทบทวนข้อมูลจากการประเมินระดับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

๔. การประเมินระดับชาติ เป็นการประเมินคุณภาพผู้เรียนในระดับชาติตามมาตรฐาน การเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ เข้า รับการประเมิน ผลจากการประเมินใช้เป็นข้อมูลในการเทียบเคียงคุณภาพการศึกษาในระดับต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนเป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจใน ระดับนโยบายของประเทศ

ข้อมูลการประเมินในระดับต่าง ๆ ข้างต้น เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาในการตรวจสอบ ทบทวน พัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นภาระความรับผิดชอบของสถานศึกษาที่จะต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่าง บุคคลที่จำแนกตามสภาพปัญหาและความต้องการ ได้แก่ กลุ่มผู้เรียนทั่วไป กลุ่มผู้เรียนที่มีความสามารถ พิเศษ กลุ่มผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาด้านวินัยและพฤติกรรม กลุ่มผู้เรียน ที่ปฏิเสธ โรงเรียน กลุ่มผู้เรียนที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มพิการทางร่างกายและสติปัญญา เป็นต้น ข้อมูลจากการประเมินจึงเป็นหัวใจของสถานศึกษาในการดำเนินการช่วยเหลือผู้เรียนได้ทันทั่วถึง ปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผล การเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

UTQ online e-Training Course
ใบความรู้ที่ 3.2
เรื่อง “จุดเน้นและสมรรถนะของผู้เรียน”

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษา ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและ ประสพการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลด ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจน การเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิด อย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือ สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้ อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และ การเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและ แก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและ สิ่งแวดล้อม

4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงาน และการอยู่ร่วมกันใน สังคมด้วยการ สร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่าง เหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยง พฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือก และใช้ เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงานการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	กิจกรรม
1. ความสามารถในการสื่อสาร	<ul style="list-style-type: none"> - รับสารด้วยการอ่าน เช่น อ่านหนังสือตามความสนใจ อ่านบทความ อ่านนิทาน อ่านข่าวและเหตุการณ์ประจำวัน อ่านเรื่องสั้น ฯลฯ - รับสารด้วยการฟัง เช่น ฟังเพลง ฟังเสียงต่างๆ ฯลฯ - รับสารด้วยการดู เช่น ดูสื่อภาพ สื่อวีดิทัศน์คลิปวิดีโอ สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ ฯลฯ - ส่งสารด้วยการพูด เช่น พูดแสดงความคิดเห็น พูดแสดงความรู้สึกจากเรื่องที่ฟังและดู พูดโน้มน้าวใจ พูดอภิปราย พูดโต้วาที พูดรายงานการศึกษาค้นคว้า ฯลฯ - ส่งสารด้วยการเขียน เช่น เขียนบรรยายเกี่ยวกับลักษณะของคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ เขียนบันทึกประจำวัน เขียนจดหมาย เขียนเรื่องตามจินตนาการ เขียนเรียงความ เขียนแผนภาพ โครงเรื่อง เขียนแผนภาพความคิด เขียนย่อความจากเรื่องที่อ่าน เขียนรายงาน เขียนวิเคราะห์วิจารณ์ และแสดงความรู้ ความคิดเห็น ฯลฯ - กระบวนการเรียนรู้ทักษะการอ่าน การคิด และการเขียน
๒. ความสามารถในการคิด	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมสร้างคำใหม่ - กิจกรรมแสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีหรือสิ่งที่อ่านและสื่อต่างๆ เช่น สื่อวีดิทัศน์ สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์ - การวิเคราะห์คุณค่าและข้อคิดจากวรรณคดีหรือเรื่องที่อ่าน - กิจกรรมตอบปัญหาโดยใช้คำถามกระตุ้นการคิด - กิจกรรมเล่านิทานโดยนิทานเรื่องเก่าเอามาเล่าใหม่ <p style="text-align: center;">ฯลฯ</p>
๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดสถานการณ์ต่างๆ แล้วให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา - กิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ - กิจกรรมเกม - กิจกรรมตอบคำถาม
๔. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมกลุ่ม (ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น) - กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านความเป็นผู้นำ เช่น การเป็นพิธีกร การเป็นหัวหน้ากลุ่ม - กิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญของภาษาไทย และ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน	กิจกรรม
	ความสำคัญของการอ่านสามารถนำทักษะทางภาษาไทยไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น กิจกรรมวันภาษาไทยแห่งชาติ กิจกรรมวันสุนทรภู่ ให้นักเรียนอ่านหนังสือตามความสนใจ ฯลฯ
๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	- กิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ใช้เทคโนโลยีในการศึกษาค้นคว้า เช่น ทำรายงานหรือโครงงานทางภาษาไทย การใช้โปรแกรม Power point นำเสนอข้อมูลหรือการสืบค้นข้อมูลทาง Internet

UTQ online e-Training Course
ใบความรู้ที่ 3.3
เรื่อง “พหุปัญญาและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้”

พัฒนาศักยภาพเพื่อสร้างความเป็นอัจฉริยะ

เราเคยคิดถึงตนเองบ้างไหมว่า “เราก็เป็นอัจฉริยะบุคคลกับเขาคนหนึ่ง ” ไม่ต้องเคอะเขินหรืออายอายหรืออกที่แอบคิดเช่นนั้น ในโลกสมัยใหม่เขาเชื่อกันว่าระดับความสามารถทางสมองของมนุษย์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงได้ และยังเชื่อกันอีกว่าเราที่เป็นมนุษย์มีเซลล์สมองเท่ากับ ไอน์สไตน์ ดังนั้นไอน์สไตน์ฉลาดได้เท่าไร เราก็ฉลาดได้เท่านั้น

ถ้าเชื่อข้อความข้างต้น ก็คงมีคำถามว่า “แล้วจะอย่างไรล่ะจึงจะเป็นคนฉลาดเช่นเดียวกับ ไอน์สไตน์” คำตอบก็คือ เราควรจะฝันว่า “เราจะเป็นคนที่พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเราทุกด้าน และพยายามอย่างที่สุดที่จะทำให้สำเร็จ ” ดีกว่าที่จะฝันว่าเราจะเป็นเหมือน หรือจะเท่ากับ ไอน์สไตน์

คำว่าศักยภาพ ก็อะไร สร้างและพัฒนาได้อย่างไร

แต่เดิมเราเชื่อกันว่า มนุษย์เรามีความสามารถด้านภาษา และด้านคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์เท่านั้น จึงจัดการศึกษาเป็น 2 สาย ได้แก่สายวิทย์และสายศิลป์ เป็นอย่างนี้มาช้านานโดยไม่สนใจคนที่เล่นดนตรี กีฬาเก่ง ไม่สนใจคนที่เรียนรู้เข้าใจและปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี แต่ปัจจุบันนี้ ดร. โฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) กล่าวไว้ว่า “อัจฉริยภาพของมนุษย์มีอย่างน้อย 8 ประการ” มีอะไรบ้างเดี๋ยวเราก็อยกกล่าวถึงกัน

ถ้าเราคิดอยากเป็นคนเก่งที่พัฒนาอัจฉริยภาพให้ครบทุกด้าน เราควรเริ่มต้นที่วิธีคิดเป็นอันดับแรก จากที่เคยเชื่อว่า เราไม่ใช่คนเก่ง เราไม่ถนัด ไม่มีความสามารถ หรือเราเก่งเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น เราควรเปลี่ยนความคิดใหม่ว่า เราเกิดมาพร้อมกับอัจฉริยภาพมากมายหลายประการ สิ่งเหล่านั้น ซุกซ่อนอยู่ในตัวเรา และเราก็ไม่เคยคิดจะค้นหา เราจึงไม่พบกับมัน นับจากนี้ ไปเราจะค้นหาตัวตน และความสามารถเหล่านั้น พร้อมกับฝึกฝนพัฒนามันขึ้นมาให้ปรากฏและเราจะได้ใช้อัจฉริยภาพเหล่านั้น ให้คุ้มค่า

ประการต่อมาเราต้องบริหารจัดการเวลาให้ดี ส่วนมากเราทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันตามความเคยชิน เราไม่ยอมออกนอกกรอบ พอคิดจะทำอะไรใหม่ๆ ราวกับอ้างว่า “ไม่มีเวลา” เพื่อให้คำว่า ไม่มีเวลา เป็นเกราะป้องกันตัวเรา จะได้ปฏิเสธการเริ่มต้นสิ่งใหม่ๆ ของชีวิต เราจึงไม่มีโอกาสค้นพบอัจฉริยภาพในตัวเราสักที ขอแนะนำว่าเราอย่ามัวมาหาเวลาว่างกันเลย สู้กำหนดเวลาเพื่อจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ให้ชัดเจนลงตัว

กันไปเลยจะดีกว่า (You do not find time, but you have to make time) เพราะเรามีเวลาเสมอสำหรับสิ่งที่สำคัญในชีวิตของเรา

เมื่อเราเริ่มปรับความคิดและจัดสรรเวลาได้แล้ว เราเริ่มรู้จักกับอัจฉริยภาพของมนุษย์ทั้ง 8 ประการ กันได้แล้ว

1. **อัจฉริยภาพด้านภาษาและการสื่อสาร** คือคนที่ทำตัวเป็นนายของภาษา สามารถใช้ภาษาได้อย่างที่ใจต้องการ ภาษาเป็นเครื่องมือของการติดต่อสื่อสารและการเรียนรู้ หากเราใช้ภาษาได้ดีเราย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง มีอาชีพหลากหลายที่ต้องการคนที่มีความรู้ทางภาษาสูงให้เราเลือก เช่น นักประชาสัมพันธ์ นักการตลาด นักเขียน ครูอาจารย์ นักกฎหมาย เป็นต้น คนที่มีความสามารถด้านภาษาเป็นคนที่ช่างสังเกต บางคนสามารถใช้ภาษาได้หลายภาษา ทำให้เรียนรู้ได้มากปรับตัวได้ดี กลายเป็นคนที่มีเสน่ห์น่ารักน่าคบหา

อยากรู้ว่าเรามีอัจฉริยภาพทางด้านภาษาหรือไม่ ให้ตรวจสอบจากข้อมูลต่อไปนี้

มี/ไม่มี	รายการ	มี/ไม่มี	รายการ
	พกหนังสือติดตัว		แวะร้านหนังสือ
	ฟังเพลงได้ไม่จำกัดภาษา		ฟังเพลงใหม่แล้วจำเนื้อร้องได้รวดเร็ว
	ชอบฟังรายการวิทยุ		อ่านเรื่องแล้วสรุปเรื่องได้ดี
	สุขกับการสนทนาแม้กับคนต่างภาษา		เขียนบันทึกประจำวัน
	จดบันทึกข้อมูลที่พบเห็นพร้อมข้อสังเกต		สะกดคำได้ถูกต้อง
	เล่น/คิดมุขตลกทางภาษา		เข้าใจศัพท์เทคนิคทางวิชาชีพอื่นๆ
	ชอบคุยกับเพื่อน		จำชื่อคนชื่อเฉพาะของสิ่งของ สถานที่ได้แม่นยำ
	สนุกกับการเล่นเกมทางภาษา		มีความสามารถด้านการพูดในระดับดี
	มีความสามารถด้านการอ่านในระดับดี		มีความสามารถด้านการเขียน/การจดโน้ตต่างๆ

2. **อัจฉริยภาพด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว** คือคนที่สมองทำงานเร็วและทรงพลังเป็นพิเศษเมื่อได้เล่น ได้ออกกำลังกาย ได้เดินรวมทั้งการบังคับเครื่องยนตกลไกต่างๆ เรียกง่ายๆว่า เป็นคนที่ใช้ร่างกายในการเรียนรู้ อัจฉริยภาพด้านร่างกายคืออย่างไร คิดตรงที่การเคลื่อนไหวช่วยให้สมองของเราดีขึ้น เพราะสมองและร่างกายของเราเป็นสิ่งเดียวกัน สมองสั่งให้สารเคมีหลั่งออกมาในร่างกาย ร่างกายส่งข้อมูลจากสภาพแวดล้อมให้สมอง กายกับสมองจึงเปรียบเหมือนแผ่นดินสยาม เมื่อเรามีความสุข สมองจะหลั่งสารสุขออกมา และถ้าเราได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆสมองจะหลั่งสารเคมีแห่งการเรียนรู้ออกมา สารตัวนี้ทำให้เราสดชื่น

รู้สึกเต็มตื่นเหมือนมีความหวังเพิ่มขึ้น สุขภาพจิตจะดีขึ้น และถ้าเราเคลื่อนไหวออกกำลังกายเป็นประจำ ทั้งสมองและสุขภาพจิตของเราก็จะดีขึ้นเป็นลำดับ คนที่จะฝึกอัจฉริยภาพด้านร่างกายต้องฝึกการยืนการนั่งให้หลังตรง จะช่วยทำให้เราพร้อมต่อการเคลื่อนไหว อวัยวะภายในไม่ถูกบีบ การหายใจจะดีขึ้น ออกซิเจนจะไปเลี้ยงสมองได้มากขึ้น ทำให้สมองของเรามีพลังสามารถคิดได้มากขึ้นตามไปด้วย พัฒนา กล้ามเนื้อให้แข็งแรง หายใจถูกต้อง กินอาหารครบและถูกต้องส่วน ไขมันออกกำลังการและอย่าลืมบริหาร สมอง

อยากรู้ว่าเรามีอัจฉริยภาพทางด้านร่างกายและการเคลื่อนไหวหรือไม่ ให้ตรวจสอบจากข้อมูลต่อไปนี้

มี/ไม่มี	รายการ	มี/ไม่มี	รายการ
	ชอบเล่นกีฬา		สนุกกับการเดินรำ
	ชอบเข้าร่วมกิจกรรมทางการแสดง		ทำงานฝีมือหรืองานประดิษฐ์
	ชอบนั่งกระดิกเท้า เคาะโต๊ะ ฯลฯ		รักการผจญภัย
	พิมพ์ดีดคล่อง		ชอบล้อเลียนท่าทางคนอื่น
	ลายมือสวย		ใช้ภาษาท่าทางในการสื่อสารได้ดี
	สนุกกับการเล่นเกมที่มีการเคลื่อนไหว		อยู่นิ่งนานไม่ได้
	ชอบเดิน วิ่ง ขี่จักรยาน		ชอบทำงานที่ใช้แรง

3. อัจฉริยภาพทางด้านมิติสัมพันธ์และการจินตภาพ คือคนที่จำแม่น มองหรืออ่านอะไรจะเห็นเป็นภาพตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น ไมเคิล แอนเจโล ที่สลักภาพเววิดได้สวยงาม เมื่อถามว่าเขาวางแผนอย่างไร เขาตอบว่า “ผมได้หินอ่อนมาก่อนหนึ่งแล้วผมก็เห็นเววิดอยู่ในนั้น” คนที่สร้างแผนภาพข้อมูลไว้ในสมอง และหากมีข้อมูลจำนวนมากและซับซ้อนเขาก็สามารถแบ่งแยกจัดหมวดหมู่ จัดระบบและนำเสนอให้คนอื่นเข้าใจได้ง่ายๆ คนที่มีอัจฉริยภาพทางด้านมิติสัมพันธ์และการจินตภาพ มักจะมีอาชีพเป็นสถาปนิก นักประดิษฐ์นักสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ เช่น นักออกแบบงานต่างๆ หากนำความสามารถด้านนี้มาใช้ในชีวิตประจำวัน คนเหล่านี้จะจัดห้องได้สวยงามได้ประโยชน์ใช้สอยอย่างลงตัว และสลักพืชผักผลไม้ได้สวยงาม จัดดอกไม้ได้สวยงามในรูปแบบที่ไม่เหมือนใคร ใช้มือ นิ้ว ได้คล่อง

อยากรู้ว่าเรามีอัจฉริยภาพทางด้านมิติสัมพันธ์และการจินตภาพหรือไม่ ให้ตรวจสอบจากข้อมูลต่อไปนี้

มี/ไม่มี	รายการ	มี/ไม่มี	รายการ
	ชอบวาดรูป		จำหน้าคนได้แม่นยำและรวดเร็ว จำได้แม่นยำกว่าจำชื่อ
	แม่นยำเรื่องเส้นทาง		จัดกระเป๋าเดินทางได้เป็นระเบียบเรียบร้อย
	จัดบ้านหรือโต๊ะทำงานได้เป็นระเบียบ		นึกภาพในสมองได้แจ่มชัด
	ประกอบหรือรื้ออุปกรณ์ต่างๆ ได้มากมาย		อ่านหนังสือแล้วชอบขีดเน้นข้อความ
	ฟังประชุมไปวาดรูปไปด้วย		ชอบชมภาพยนตร์
	ชอบดูแพชั่น/งานออกแบบตามนิตยสาร		ชอบจัดดอกไม้หรือจัดสวน
	อ่านแผนที่ได้คล่อง		ชอบถ่ายภาพ
	สนุกกับการต่อเลโก้/จิ๊กซอว์		ชอบเล่นเกมปริศนาที่เกี่ยวกับภาพหาทางออกจากเขาวงกต

4. อัจฉริยภาพทางด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ คนกลุ่มนี้เป็นคนช่างสงสัย ชอบสืบค้นข้อมูล สามารถสรุปความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ ออกมาได้ชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผล เราใช้ทักษะด้านตรรกะและคณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวันโดยที่เราไม่รู้ตัว เช่นการขับรถ การเลือกซื้อสิ่งของ การบริหารเวลา การบริหารเงิน การเป็นนักวิจัย เป็นต้น หากเราอ่อนหัดด้านตรรกะและคณิตศาสตร์มาก่อน เราอาจเริ่มต้นพัฒนาตนเองโดยพัฒนาทักษะการทำงานที่เกี่ยวข้องกับตัวเลข ข้อมูลเชิงสถิติ ฝึกทำ Mind Maps เป็นต้น

อยากรู้ว่าเรามีอัจฉริยภาพทางด้านตรรกะและคณิตศาสตร์หรือไม่ ตรวจสอบจากข้อมูลต่อไปนี้

มี/ไม่มี	รายการ	มี/ไม่มี	รายการ
	คิดเลขในใจได้รวดเร็ว		สนุกกับการคำนวณค่าใช้จ่าย/วางแผนการเงิน
	จำเบอร์โทรศัพท์หรือหมายเลขรถประจำทางแม่นยำ		คาดคะเนน้ำหนัก ส่วนสูง ระยะทางค่อนข้างถูกต้อง
	ชอบวางแผนก่อนลงมือปฏิบัติ		ชอบกิจกรรมทดลองหรือกิจกรรมวิทยาศาสตร์

มี/ไม่มี	รายการ	มี/ไม่มี	รายการ
	สรุปแนวคิดหรือจำแนกความเหมือน ความต่างของเหตุการณ์ได้ดี		พยากรณ์/คาดเดาเหตุการณ์ตามหลักเหตุและผลได้แม่นยำ
	ชอบจัดหมวดหมู่และข่าวของ เครื่องใช้โดยมีเกณฑ์การจัดที่ชัดเจน		ชอบประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์เครื่องมือมา ช่วยแก้ปัญหาหรือสถานการณ์
	เช่นเล่นเกมที่มีการวางแผน เช่น หมากกรุก		

5. อัจฉริยภาพทางการเข้าใจตนเอง คนกลุ่มนี้ชอบการอยู่หนึ่งๆกับตัวเอง มองและทำความเข้าใจกับความคิดของตนเอง มีความสุขกับการคิดไปคิดมา ถามตอบตัวเองอยู่เรื่อยๆ เช่น เราเกิดมาทำไม เราจะเรียนอะไรดี อาชีพไหนจะเหมาะสมกับเรามากที่สุด ตายแล้วไปไหน เป็นต้น สรุปว่าเป็นคนที่สามารถทำความรู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจถึง การมีชีวิตอยู่และการเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีความสามารถในการรู้อารมณ์ตนเอง ภาควุฒิใจในตนเอง และหากมีความทุกข์ก็ปลอบใจตนเองได้ มีความมุ่งมั่นในการทำงานโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น สามารถอยู่ตามลำพังได้

คนที่มีความเป็นอัจฉริยภาพทางการเข้าใจตนเอง เป็นคนที่ฉลาดทางอารมณ์ ปรับตัวได้ดี มีเพื่อนมาก มีปฏิสัมพันธ์ที่ทำให้ทุกฝ่ายมีความสุข คนเหล่านี้มักได้รับเลือกให้เป็นตัวแทน เป็นหัวหน้า แม้ว่าจะไม่เก่งเรื่องการทำงาน เพราะเขาจะรวมคนเก่งมาช่วยงานได้มากที่สุด ตรงข้ามกับคนที่เก่งทุกเรื่องแต่ไม่รู้เรื่องเรื่องเดียวคือ ชีวิตตัวเอง ที่เป็นคนที่น่าสงสารที่สุด

อยากรู้ว่าเรามีอัจฉริยภาพทางการเข้าใจตนเอง หรือไม่ ให้ตรวจสอบจากข้อมูลต่อไปนี้

มี/ไม่มี	รายการ	มี/ไม่มี	รายการ
	ชอบทำงานให้เสร็จด้วยฝีมือตัวเอง		มั่นใจในตนเอง
	ยืนยันความคิดของตน		วาดฝันถึงอนาคตของตนเองได้ชัดเจน
	อยู่คนเดียวได้อย่างสบายใจ		ชอบวางแผนหรือตั้งเป้าหมายชีวิต
	อธิบายวิธีคิดหรือเหตุผลในการตัดสินใจของตนเองได้ชัดเจน		ใส่ใจในการดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจของตนเอง รวมทั้งการหาทางแก้ไข
	กล้าปฏิเสธในเรื่องที่ไม่ชอบ		รู้ว่าตัวเองถนัด/ไม่ถนัดในเรื่องใด
	ชอบเขียนเกี่ยวกับความคิด/ความรู้สึกของตนเอง		เวลาเครียดจะมีเทคนิคที่ทำให้ตนเองผ่อนคลายสบายใจ

6. อัจฉริยภาพทางด้านมนุษยสัมพันธ์และการเข้าใจผู้อื่น คนกลุ่มนี้จะมีความสุขสดชื่น สดใส เมื่อได้เจอเจอพบปะผู้คน สามารถพูดคุยได้อย่างสนุกสนาน โน้มน้าวจิตใจคนให้เห็นคล้อยตามหรือ เปลี่ยนความคิดด้วยความเต็มใจ คนที่มีอัจฉริยภาพด้านนี้ช่วยให้ชีวิตมีความสุข ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน มีความสุขในชีวิตสมรส เป็นเด็กที่ผู้ใหญ่รักและเอ็นดู เป็นผู้ใหญ่ที่เด็กเคารพนับถือบางคนมีบุคลิกภาพน่ารัก สบายๆ บางคนมีบุคลิกภาพดูหนักแน่นน่าเชื่อถือ คนกลุ่มนี้เป็นนักฟังที่ดีและนำข้อมูลจากการฟังมาปรับกระบวนการเรียนรู้ หรือตัดสินใจเพื่อผลที่ดีกว่าเดิม

อยากรู้ว่าเรามีอัจฉริยภาพทางด้านมนุษยสัมพันธ์และการเข้าใจผู้อื่น หรือไม่ ให้ตรวจสอบจากข้อมูลต่อไปนี้

มี/ไม่มี	รายการ	มี/ไม่มี	รายการ
	มีเพื่อหลายกลุ่ม กลุ่มละหลายคน		สนทนากับผู้อื่นได้เป็นเวลานานๆ
	เพื่อนๆวางใจมักจะมาขอความคิดเห็น		ชอบนั่งดูผู้คน
	ทักทายผู้อื่นก่อน		เปิดโอกาสให้ผู้อื่นพูดคุยด้วยเสมอ
	สามารถทำให้ผู้อื่นสบายใจได้		สังเกตอารมณ์ของผู้อื่นได้รวดเร็ว
	ชอบให้ความช่วยเหลือผู้อื่น		ทำให้ผู้อื่นคล้อยตามได้
	เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นในเหตุการณ์ต่างๆ		ชอบทำงานกลุ่ม
	ชอบงานอาสาสมัคร		มักเป็นผู้วางแผนกิจกรรมสำหรับสมาชิกกลุ่ม

7. อัจฉริยภาพทางการเข้าใจธรรมชาติ เคยได้ยินเรื่องพรานป่าไหม เขานั้นแหละที่เป็นตัวอย่างของคนเข้าใจธรรมชาติ สามารถใช้อุปกรณ์มาทำเสียงเรียกกบให้ขึ้นมาจากรูหรือที่ซ่อน สามารถเลือกเหยื่อตกปลาได้เหมาะกับชนิดของปลา เป็นคนต้นคิดในการใช้พืชสมุนไพรทั้งด้านที่ใช้เป็นยา หรือเป็นสารพิษ ในอดีตอัจฉริยภาพด้านนี้มีอยู่ในตัวมนุษย์เพื่อการดำรงชีพและการอยู่รอด แต่ในปัจจุบันอัจฉริยภาพด้านนี้จะถูกลดบทบาทให้แคบลง เหลือความสำคัญเฉพาะกลุ่มคนที่ทำงานด้านเกษตรและวิทยาศาสตร์ ทั้งที่ความเป็นจริงสมองของเราได้รับการออกแบบมาให้ชอบธรรมชาติ สังเกตจากการที่เราไปท่องเที่ยวเดินป่าฝ่าทะเลหรือปีนเขาชมนกชมไม้ เราจะรู้สึกดีกับธรรมชาติและรับรู้ถึงความรู้สึกว่าธรรมชาติให้ความสุขแก่เรา คุณค่าของอัจฉริยภาพด้านนี้จะช่วยให้เรามองสรรพสิ่งแบบองค์รวม เช่น เมื่อจะทิ้งเศษกระดาษสักชิ้นหนึ่ง เราจะเห็นขั้นตอนของการเป็นกระดาษแผ่นนั้นว่า กว่าจะเป็นกระดาษแผ่นนี้ได้มันมีที่มายาวนานมาก นับตั้งแต่กว่าจะปลูกต้นไม้ เห็นความเติบโต เห็นกระบวนการผลิตพลังงานที่ใช้ น้ำเสีย ระบบนิเวศน์ ฯลฯ คนที่เห็นอย่างนี้ได้จะเข้าใจถึงการที่เราเป็นส่วนหนึ่งของ

ธรรมชาติ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แสดงให้เห็นการเข้าถึงธรรมชาติของพระพุทธเจ้าอันได้แก่ ๓๒
ลักษณะ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) และตัวตนที่แท้จริงของคนคนนั้นจะนิ่งและลึก มีความใสสว่าง มี
ปัญญาที่ชัดเจนและมีชีวิตที่เรียบง่าย

อยากทราบว่าเรามีอัจฉริยภาพทางการเข้าใจธรรมชาติหรือไม่ ให้ตรวจสอบจากข้อมูลต่อไปนี้

มี/ไม่มี	รายการ	มี/ไม่มี	รายการ
	ชอบท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ		คาดเดาสภาพอากาศในแต่ละวันได้
	รักสัตว์เล่นกับสัตว์เลี้ยงได้นานๆ		มักได้กลิ่น ดิน แดง ผ่น
	รู้จักชนิดของต้นไม้มากมาย		ปลูกต้นไม้ได้งอกงาม
	อยู่นอกห้องปรับอากาศได้		เอาตัวรอดในสถานการณ์ต่างๆได้
	ชอบใช้ผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ		ใส่ใจรายละเอียดสภาพแวดล้อมของสถานที่
	ชอบดูนก ดวงดาว สายน้ำ ก้อนเมฆ ฯลฯ		สนใจการปรุงอาหาร
	สนใจและชอบงานปั้นดิน หล่อโลหะ		ฯลฯ

8. อัจฉริยภาพทางด้านดนตรีและจังหวะ เป็นคนที่รักเสียงเพลง รักดนตรี สามารถฟังและแยก
เสียงตัวโน้ต จับจังหวะได้ชัดเจน ร้องเพลงไม่เพี้ยน แต่งเพลงเก่ง อัจฉริยภาพด้านนี้เป็นพรสวรรค์ของ
คนมากกว่าเป็นพรแสวง

อัจฉริยภาพด้านดนตรีช่วยให้คนจำแม่น เพราะความสามารถด้านนี้มีลักษณะพิเศษที่ช่วยจัดระบบ
คลื่นสมองให้ผ่อนคลายและเหมาะกับการเรียนรู้ ส่วนคนที่ไม่มีพรสวรรค์ในด้านนี้แสดงให้เห็นได้ชัดเจน
ว่า ร้องเพลงเพี้ยน คร่อมจังหวะ แม้จะฝึกฝนอย่างไรก็ทำให้ดีได้ยาก แต่ถ้าเชื่อว่าอัจฉริยะสร้างได้ ก็
ต้องทำได้ เพียงแต่ต้องใช้เวลาและความอดทนเข้าช่วยมากกว่าคนอื่น ๆ ทั้งยังต้องทำซ้ำๆ ทำบ่อยๆ
เพื่อให้เส้นใยสมองใหม่ที่เรียนรู้เรื่องดนตรีนี้แข็งแรงขึ้น แนวทางการฝึกและพัฒนาด้วยตนเองอาจเริ่มต้น
จากการฝึกฟังให้ละเอียด ฝึกหูให้จำแนกเสียง พัฒนาการจับจังหวะจากเสียงต่างๆที่รายรอบตัวเรา เช่น
เสียงเครื่องจักรเครื่องยนต์ เสียงสายลมพัด เสียงนกร้อง เสียงของตก

กระจกแตก ฯลฯ ฝึกฟังเพลงที่มีแนวเพลงต่างจากเพลงที่เราชอบ ต้องยอมรับว่าการฝึกร้องเพลง
ให้เก่งก็เหมือนการฝึกเล่นกีฬา ดังเช่นในโฆษณาที่ว่า ต้องฝึกจนกล้ามเนื้อแขนจำวงสวิงได้

อยากทราบว่าเรามีอัจฉริยภาพทางด้านดนตรีและจังหวะเคลื่อนไหวหรือไม่ ให้ตรวจสอบจากข้อมูลต่อไปนี้

มี/ไม่มี	รายการ	มี/ไม่มี	รายการ
	ฮัมเพลงหรือร้องเพลงเสมอๆ		ชอบร้องเพลง/เพลงคาราโอเกะ
	ชอบฟังเพลงหรือชมคอนเสิร์ต		เล่นดนตรีได้
	ชอบทำจังหวะ เช่นเคาะโต๊ะ ตบเท้า		แยกเสียงดนตรี/บอกชนิดของเครื่องดนตรีได้จากการฟังเสียงดนตรี
	ชอบคัดแปลงเนื้อเพลง / จำเพลงเก่าๆ ได้		รับรู้ถึงสรรพเสียงในธรรมชาติ
	พิมพ์ดีดเป็นจังหวะ		ชอบบทร้อยกรอง/ทำนองเสนาะ

เมื่อเรียนรู้กับความมหัศจรรย์ของความสามารถทางสมองของมนุษย์และได้ตรวจสอบตนเองแล้ว มีความคิดเห็นต่อตนเองอย่างไรบ้าง พร้อมหรือยังที่จะนำความรู้เหล่านี้ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาตน ขอให้เชื่อ หรือพยายามทำให้เชื่อเถอะว่า เรามีความสามารถซ่อนอยู่มากมาย บางอย่างเป็นพรสวรรค์ บางอย่างเป็นพรแสวง เกิดมาเป็นมนุษย์กับเขาแล้วในชาตินี้ อย่าให้เสียชาติเกิด ท่านป.อ. ปยุตโต กล่าวไว้ว่า “ธรรมชาติของมนุษย์ก็คือต้องฝึก ต้องศึกษา และมนุษย์นั้นเป็นสัตว์โลกที่ฝึกได้จริง” ดังนั้นเราจะต้องศึกษาฝึกฝนพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น เจริญขึ้น จะได้มีชีวิตที่ดีงาม มีความสุขเป็นอิสระและอยู่ร่วมกันได้อย่างมีสันติสุขในสังคมและในโลก

รศ.สมปิต ด้ญตรัยรัตน์ เรียบเรียงจาก

1. พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) เล่าเรียน-ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร พิมพ์ครั้งที่ 20 บริษัทพิมพ์สวย จำกัด 2550
2. วนิษา เรช อัจฉริยะสร้างได้ โรงพิมพ์ไทยยูเนียนกราฟฟิกส์ กันยายน 2550

UTQ online e-Training Course
ใบความรู้ที่ 3.4
เรื่อง “การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”

สถานการณ์ปัจจุบันของสังคมไทยส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมืองวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายของการจัดการศึกษาจึงต้องมุ่งสร้าง “คน” หรือ “ผู้เรียน” ซึ่งเป็นผลผลิตโดยตรง ให้มีคุณลักษณะและความสามารถในการพัฒนาตนเองและสังคม การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นแนวคิดที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามที่ สังคมต้องการ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้ เรียนเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถความต้องการและพัฒนาตามศักยภาพของตน

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545) เป็นกฎหมายที่ครูทุกคนจะต้องยึดเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ พระราชบัญญัติฉบับนี้ระบุความมุ่งหมายและหลักการไว้ในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข ” นัยแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้ ครูต้องนำมาพิจารณาว่า จะจัดการเรียนรู้อย่างไร จึงจะตอบสนองต่อหลักการดังกล่าว และจะบูรณาการ คุณธรรมจริยธรรมในการสอนได้อย่างไรบ้าง

นอกจากนี้พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ ยังได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 22 ว่า “การ จัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็ม ศักยภาพ” และกำหนดสาระการเรียนรู้ที่จะต้องจัดให้ผู้เรียนในมาตรา 23 ว่า “ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ ” จากมาตราดังกล่าว ครูจึงต้องตระหนักว่า ถ้ายึดหลักว่าผู้เรียน ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการจัดการเรียนรู้จะต้องปรับเปลี่ยนไปจากเดิม และเมื่อ “ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ” ครูก็ต้องเห็นความสำคัญของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนรู้ได้อย่างดีที่สุด โดยเลือกสรรสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายเป็นผู้จัด กระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่ง มาตราที่ 24 กำหนดแนวทางการจัด กระบวนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนผู้สอนให้สามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

เพื่อให้สอดคล้องกับมาตราที่ 6 ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข ครูจะต้องมีวิธีการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพหุปัญญา พหุปัญญา (multiple intelligences หรือ MI) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้และสติปัญญา ผู้กำหนดทฤษฎีนี้คือ การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด สหรัฐอเมริกา การ์ดเนอร์ได้ศึกษาศักยภาพและความถนัดของคน โดยการผสมผสานศาสตร์ด้านการศึกษา สมองและจิตวิทยาพัฒนาการ ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาทุกระดับในประเทศ การ์ดเนอร์เชื่อว่า สติปัญญาคือความสามารถทางชีวภาพที่แต่ละคนแสดงออกมา เกิดจากการผสมผสานระหว่างพันธุกรรมกับสิ่งแวดล้อม คนเรามีสติปัญญาอย่างน้อย 7 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษา (verbal / linguistic) ด้านตรรกะ/ด้านคณิตศาสตร์ (logic / mathematical) ด้านมิติสัมพันธ์/ศิลปะ (visual / spatial) ด้านความถนัดทางร่างกายและการเคลื่อนไหว (bodily / kinesthetic) ด้านดนตรี/จังหวะ (music / rhythmic) ด้านมนุษยสัมพันธ์ (interpersonal) และด้านความเข้าใจตนเอง (intrapersonal) สติปัญญาแต่ละด้านขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคนและแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ต่อมาในปี ค.ศ. 1988 การ์ดเนอร์ ได้เพิ่มปัญญาด้านที่ 8 คือ ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (naturalist) และในปี ค.ศ. 1999 การ์ดเนอร์ได้เสนอแนะปัญญาด้านที่ 9 คือ ด้านความเข้าใจชีวิต (existential)

การ์ดเนอร์ อธิบายลักษณะพหุปัญญาว่า ทุกคนมีปัญญารอบทุกด้าน มากบ้างน้อยบ้างต่างกันไป บางคนอาจจะมีปัญญาทุกด้านสูงมาก แต่บางคนอาจจะมีเพียงหนึ่งหรือสองด้านเท่านั้นที่สูงมาก ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่สูงนัก ทุกคนสามารถพัฒนาปัญญาแต่ละด้านให้สูงขึ้นได้ ถ้ามีการให้กำลังใจและฝึกฝน มีสภาพแวดล้อม

ที่เหมาะสม ปัญญาต่างกันต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกันได้ เช่น ในการประกอบอาหาร ต้องสามารถอ่านวิธีทำ (ด้านภาษา) คิดคำนวณปริมาณของส่วนผสม (ด้านคณิตศาสตร์) เมื่อประกอบอาหารเสร็จ ก็ทำให้สมาชิกทุกคนในบ้านพอใจ (ด้านมนุษยสัมพันธ์) และตนเองมีความสุข (ด้านการเข้าใจตนเอง) เป็นต้น การแบ่งประเภทของปัญญา เป็นเพียงการอธิบายลักษณะของปัญญาแต่ละด้าน เพื่อนำลักษณะเฉพาะมาศึกษาและหาแนวทางพัฒนาให้เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ปัญญาแต่ละด้านสามารถแสดงออกได้หลายทาง เช่น คนที่อ่านหนังสือช้า ก็ไม่ได้หมายความว่าไม่มีปัญญาด้านภาษา เพราะอาจจะแสดงปัญญาทางภาษาโดยการเล่านิทานและเล่าเรื่อง หรือเขียนอธิบายเรื่องที่อ่าน

ความหมายของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีรากฐานมาจากนักปรัชญา สาขาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) โดยนักปรัชญาคนสำคัญ คือ Jean Jacques Roussau และ John Locke ต่อมาได้ขยายแนวคิดไปสู่ปรัชญาการศึกษาสาขาพัฒนานิยม (Progressivism) โดย Froebel, Pestalozzi, Kilpatrick (Darling, 1994; Felder, 2004) บุคคลสำคัญที่ทำให้แนวคิดนี้เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย คือ John Dewey (1963) ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดเรื่องการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (learning by doing) แนวคิดนี้ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ต้องการอย่างได้ผล ซึ่งทั่วโลกยอมรับแนวคิดนี้มานานแล้ว การจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงเป็นการเปลี่ยนบทบาททางการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการเป็นฝ่ายเรียนรู้แบบรับข้อมูล (passive learning) มาเป็นการเรียนรู้โดยการจัดทำกระทำกับข้อมูล (active learning) การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบทบาทของผู้เรียน ต่อมา Carl R. Rogers ได้ริเริ่มใช้คำว่า child – centered เป็นครั้งแรก ในหนังสือ Freedom to Learn โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนควรมีอิสระและความสุขในการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณค่าและสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพของตน ผู้สอนมีหน้าที่ส่งเสริมความคิดของผู้เรียนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพนั้นอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ได้มีการขยายถ้อยคำที่แสดงแนวคิดทางการสอนลักษณะนี้ คือ student – centered และ learner – centered

รุ่ง แก้วแดง (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) กล่าวว่า การปฏิวัติการศึกษาที่สำคัญที่สุด คือ การปฏิวัติมุมมองที่มีต่อผู้เรียน ผู้เรียน คือ คนที่มีสมอง มีสติปัญญา มีความต้องการที่จะเรียน เป็นมนุษย์ที่ประเสริฐและมีศักดิ์ศรี คือ บุคคลที่เป็นที่รักของเรา คือ อนาคตของชาติ ความสามารถในการแข่งขันกับสังคมโลกของประเทศไทยขึ้นอยู่กับผู้เรียนในวันนี้ และผู้เรียน คือ ลูกค้ำของครูและสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีสิทธิได้รับบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการและความถนัดของแต่ละคน

เมื่อพิจารณาความหมายของถ้อยคำ จะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก เพราะหากเราเห็นความสำคัญของใครก็ตาม ก็จะต้องให้ความรัก ความปรารถนาดีและเป็นคุณค่าของผู้นั้นเสมอ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้มีความหมาย 2 ด้าน คือ ความหมายด้านผู้เรียน หมายถึง กระบวนการ

เรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วม เน้นการปฏิบัติจริง การพัฒนา กระบวนการคิด การมีอิสระในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้ ความหมายด้านผู้จัด หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การเน้นประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ การเคารพในศักดิ์ศรีสิทธิของผู้เรียน โดยมีการวางแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2553) อธิบายว่า การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การถ่ายทอดวิทยาการโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นประเด็นหลักในการวางแผน การดำเนินการและการประเมินการเรียนการสอน การสอนดังกล่าว ผู้สอนต้องใช้วิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละคน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสติปัญญา การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การมีคุณธรรม จริยธรรม การทำงานร่วมกันและการนำเสนอความรู้อย่างเป็นระบบ โดยมีผู้สอนเป็นผู้จัดการกับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นที่ไปตามหลักสูตร

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญกับการจัดการเรียนรู้แบบเดิม สามารถสรุปความแตกต่างได้ดังต่อไปนี้

ประเด็น	การจัดการเรียนรู้แบบเดิม	การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
1. จุดเน้น	เนื้อหา	เนื้อหา/กระบวนการ
2. การพัฒนาประสบการณ์	สติปัญญา	ร่างกาย อารมณ์ ปัญญา สังคม/รู้จักตนเอง ค่านิยม ความเชื่อ
3. บทบาทผู้เรียน	ฟัง จด จำ สอบ ลืม	มีส่วนร่วม มีปฏิสัมพันธ์ ศึกษาค้นคว้า สรุป
4. บทบาทครู	สอน บอก บรรยาย สั่ง ประเมินผล	อำนวยความสะดวกและ สนับสนุนการเรียนรู้
5. การสื่อสาร/บรรยากาศ	การสื่อสารทางเดียว บรรยากาศปิดกั้น เน้นช่องว่างระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน	การสื่อสารสองทาง บรรยากาศผ่อนคลาย ไม่เน้นช่องว่างระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
6. วิธีการเรียนรู้	ผู้เรียนรับความรู้จากผู้สอน	ผู้สอนส่งเสริมสนับสนุนให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
7. ผู้รับผิดชอบการเรียนรู้	ผู้สอน	ผู้เรียน
8. การถ่ายโอนการเรียนรู้	น้อย	มาก

ประเด็น	การจัดการเรียนรู้แบบเดิม	การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
9. การประเมิน	เนื้อหา	ผลงานและกระบวนการ

มโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ใช่วิธีการสอน แต่เป็นปรัชญาหรือหลักการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน ทั้งด้านการเรียนรู้ การจัดการและการพัฒนาตนเอง อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญก็ยังคงมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนอยู่หลายประการ แม้ในต่างประเทศก็ยังมีพบมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับแนวคิดนี้ เพราะการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งมากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้าง (Roallis, cited in Delancy, 1999) ตัวอย่างเช่น

1. ความเข้าใจผิด ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยู่ที่การที่ครูผู้สอนมีวิธีสอนและจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

ความเข้าใจที่ถูกต้อง ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้อยู่ที่ผลการเรียนรู้ (learning outcomes) ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนทุกคนจะต้องมีผลการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ครบถ้วนตามมาตรฐานของหลักสูตร

2. ความเข้าใจผิด ครูผู้สอนควรให้อิสระแก่ผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เองและรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองได้ ดังนั้น จึงควรให้ผู้เรียนทำกิจกรรมเรียนรู้ตามลำพัง โดยทำหน้าที่เพียงการอำนวยความสะดวกในการจัดหาสื่อหรือแหล่งเรียนรู้เท่านั้น ไม่ต้องสอนสาระการเรียนรู้หรือเนื้อหาใดๆทั้งสิ้น

ความเข้าใจที่ถูกต้อง เนื้อหาที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ครูผู้สอนควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือโค้ช (coach) ให้คำแนะนำวิธีการเรียนและแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจจุดอ่อนจุดแข็งในการเรียนรู้ของตน ติดตามพัฒนาการและให้ผลป้อนกลับ (feedback) เพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงการเรียนรู้ของตน ส่วนเนื้อหาที่มีความเป็นนามธรรมค่อนข้างสูงและเข้าใจยาก ครูผู้สอนจะต้องสอนเนื้อหานั้น โดยเฉพาะส่วนสำคัญที่เป็นหลักการหรือแนวคิด ทฤษฎี แล้วจึงให้ผู้เรียนนำความรู้เชิงหลักการ แนวคิด ทฤษฎีนั้นไปปฏิบัติ

3. ความเข้าใจผิด ครูผู้สอนไม่ควรใช้วิธีสอนแบบบรรยาย เพราะเป็นวิธีสอนที่เน้นบทบาทของครูมากกว่าผู้เรียน

ความเข้าใจที่ถูกต้อง วิธีสอนแบบบรรยายยังคงมีความสำคัญเสมอและใช้ได้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะความรู้ที่เป็นนามธรรมหรือเข้าใจยาก ยังจำเป็นต้องมีการบรรยาย นำ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดหรือหลักการ ประเด็นที่ควรสังเกตว่าการสอนแบบบรรยายจะทำให้การจัดการเรียนรู้มีลักษณะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือไม่ อยู่ที่การส่งเสริมผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดทั้งที่เป็นรายบุคคลและกลุ่ม ซึ่งมีเทคนิคต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การสอนแบบบรรยายมีลักษณะที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้

4. ความเข้าใจผิด ครูผู้สอนไม่ควรให้ผู้เรียนท่องจำ เพราะไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาระบวนการคิด

ความเข้าใจที่ถูกต้อง การท่องจำยังคงมีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการท่องจำสาระสำคัญ ซึ่งหากผู้เรียนจำไม่ได้ ก็จะไม่ส่งผลต่อการพัฒนาการคิดแต่ประการใด ประเด็นสำคัญจึงควรเน้นการท่องจำอย่างเข้าใจว่าข้อมูลใดมีความสำคัญควรจดจำเพื่อประโยชน์ในการเรียนรู้ขั้นสูง ข้อมูลใดเป็นรายละเอียดที่ไม่มีความสำคัญเท่าใดนัก ก็ไม่จำเป็นต้องใส่ใจท่องจำ

5. ความเข้าใจผิด การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งหรือรูปแบบการสอน ที่ครูทุกคนต้องปฏิบัติตามขั้นตอนเหมือนกัน

ความเข้าใจที่ถูกต้อง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ใช่วิธีการสอน (teaching method) และไม่ใช่รูปแบบการสอน (teaching model) แต่เป็นแนวคิดทางการสอน (teaching approach) ซึ่งครูสามารถเลือกใช้วิธีการสอนหรือรูปแบบการสอนต่าง ๆ ได้ โดยพิจารณาว่าวิธีการสอนหรือรูปแบบการสอนนั้นต้องเน้นบทบาทผู้เรียนมากกว่าผู้สอน นอกจากนี้ ครูยังสามารถใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ อย่างหลากหลาย เพื่อช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน เช่น เทคนิคชุบซิบปรึกษา (buzz group) เทคนิคระดมสมอง (brain-storming) เทคนิคหมวกความคิด 6 แบบ (six thinking hats) เทคนิคการประสานความรู้ (jigsaw) เทคนิคการตอบสนองรอบวง (circular response) เป็นต้น

กิจกรรมที่ 3 ศึกษาเอกสารการเรียนรู้ที่ 2

เอกสารการเรียนรู้ที่ 2

หลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

Lambert and McComb (cited in Delancy, 1999) ได้เสนอหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เหมาะสมกับเวลาและความต้องการของผู้เรียน
2. จัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตน
4. เน้นการใช้คำถามพัฒนาการคิดและมอบหมายงานที่เน้นกระบวนการคิดมากกว่าการจำข้อมูล
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ประเวศ วะสี (2542) ได้เสนอแนะกระบวนการทางปัญญา 10 ประการ ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สรุปได้ดังนี้

1. ฝึกสังเกต การฝึกสังเกตจะทำให้เกิดปัญญาและโลกทรรศน์
2. ฝึกบันทึก การบันทึกเป็นการพัฒนาปัญญา ควรฝึกให้ผู้เรียนจดบันทึกโดยกำหนดรายละเอียดตามวัยของผู้เรียน
3. ฝึกการนำเสนอ ใช้ในกรณีการให้ผู้เรียนทำงานกลุ่ม การนำเสนอให้รู้เรื่องเป็นการพัฒนาปัญญาทั้งของผู้นำเสนอและกลุ่ม
4. ฝึกการฟัง การฝึกฟังทำให้ฉลาดขึ้นและนำไปสู่ความเป็นพหูสูต
5. ฝึกปุจฉา-วิสัชนา การฝึกถาม-ตอบ เป็นการฝึกใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้งขึ้น
6. ฝึกตั้งสมมติฐานและตั้งคำถาม เมื่อผู้เรียนเรียนรู้แล้ว ควรให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถามเกี่ยวกับบทเรียน
7. ฝึกการค้นหาคำตอบ การค้นหาคำตอบจะทำให้ได้ความรู้เพิ่มขึ้น
8. ฝึกการวิจัย เพื่อหาคำตอบและค้นพบความรู้ใหม่
9. ฝึกเชื่อมโยงบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของความรู้ทั้งหมด
10. ฝึกการเขียนเรียบเรียงทางวิชาการ การเขียนเรียบเรียงทางวิชาการทำให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าความรู้ เพื่อหาหลักฐานมาอ้างอิง ทำให้เรียนรู้ได้กว้างขวางขึ้น

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญขึ้น โดยกำหนดตัวบ่งชี้การเรียนด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน 9 ข้อ และตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู 10 ข้อ ตัวบ่งชี้ดังกล่าวใช้เป็นหลักการในการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้

ตัวบ่งชี้ด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้โดยการแลกเปลี่ยนกับกลุ่ม
4. ผู้เรียนฝึกการคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจน

และมีเหตุผล

5. ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหาคำตอบ แก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเอง และร่วมด้วยช่วยกัน
6. ผู้เรียนได้ฝึกค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างมี

ความสุข

8. ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและมีความรับผิดชอบในการทำงาน
9. ผู้เรียนฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่นตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ด้านการจัดการเรียนรู้ของครู

1. ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. ครูจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลอดภัย ชูใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. ครูเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิดฝึกทำและฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อย

ของผู้เรียน

7. ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้
8. ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริง
9. ครูฝึกฝนกิริยามารยาทและวินัยตามวิถีไทย
10. ครูสังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตัวบ่งชี้ด้านครูและผู้เรียนรวมทั้งความรู้จากนักการศึกษา สามารถสรุปหลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ ตั้งแต่เลือกหรือมีส่วนร่วมในการเลือก และการวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนรู้ แล้วเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้า ค้นหาคำตอบ เพราะการเรียนรู้โดยค้นพบด้วยตนเอง (discovery learning) จะทำให้ผู้เรียนจดจำความรู้ได้ดีและเป็นความรู้ที่มีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน นอกจากนี้ จะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้

ของตน โดยเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเองว่าประสบความสำเร็จ เพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขด้านใดบ้าง

2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้ นอกจากนี้ การเรียนรู้จากกลุ่มยังทำให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนานจากการเรียน ได้ค้นพบข้อคำถามที่น่าสนใจและคำตอบใหม่ๆ จากประเด็นที่ท้าทายความคิดและขยายความรู้ความคิดให้ลึกซึ้งขึ้น

3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง (process) ควบคู่ไปกับผลงาน (product) ไม่ควรมุ่งพิจารณาผลงานเพียงอย่างเดียว เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการทำงานด้วย

4. จัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข ใช้สื่อการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการคิดและการปฏิบัติ

5. ประเมินพัฒนาการทางการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนปรับปรุงการเรียนรู้เต็มศักยภาพของตน

เนื่องจากแนวคิดประการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ครูภาษาไทยจึงต้องศึกษาแบบการเรียนรู้ (learning styles) ของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อนำไปจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีแบบการเรียนรู้แตกต่างกันและบางคนอาจมีการเรียนหลายลักษณะรวมอยู่ในตัวเอง

Mc Carthy (อ้างถึงใน www.aboutlearning.com, 2006) แบ่งลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. ผู้เรียนที่ชอบการใช้จินตนาการ (imaginative learners) หมายถึง ผู้เรียนกลุ่มนี้ที่เห็นคุณค่าและความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการคิดหาเหตุผลอย่างไตร่ตรองว่าความรู้ใหม่จะเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของตนได้อย่างไร ผู้เรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ชอบมีคำถามว่า “ทำไม” กิจกรรมการเรียนรู้ที่ชอบ คือ การใช้กระบวนการคิด

2. ผู้เรียนที่ชอบการคิดวิเคราะห์ (analytical learners) หมายถึง ผู้เรียนที่เรียนรู้จากการสร้างมโนทัศน์ โดยการสังเกตจากข้อมูล ข่าวสารและข้อเท็จจริงต่าง ๆ ชอบการเรียนรู้จากข้อมูลเชิงทฤษฎีมากกว่าการลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ ชอบมีคำถามว่า “อะไร” กิจกรรมการเรียนรู้ที่ชอบ คือ การฟังบรรยายจากครูหรือผู้เชี่ยวชาญ หรือการศึกษารายบุคคลเพื่อเรียนรู้ที่ตนถนัดและสนใจอย่างลึกซึ้ง

3. ผู้เรียนที่ชอบใช้สามัญสำนึก (common sense learners) หมายถึง ผู้เรียนที่ชอบการเรียนรู้จากการสร้างมโนทัศน์เช่นเดียวกับผู้เรียนแบบที่ 2 แต่เมื่อเรียนรู้แล้วชอบการนำมาใช้มากกว่าการศึกษาลึกซึ้ง ผู้เรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ชอบมีคำถามว่า “อย่างไร” กิจกรรมการเรียนรู้ที่ชอบ คือ การฝึกปฏิบัติจริง การทดลอง

4. ผู้เรียนที่ชอบการประยุกต์หรือปรับเปลี่ยน (dynamic learners) หมายถึง ผู้เรียนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยการปฏิบัติจริง ชอบนำความรู้และคำแนะนำจากผู้สอน ไปประยุกต์หรือปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ผู้เรียนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ชอบมีคำถามว่า “ถ้า...จะเป็นอย่างไร ” กิจกรรมการเรียนรู้ที่ชอบ คือ การแสดงบทบาท สถานการณ์จำลอง การเรียนรู้ผ่านเกม

ความหลากหลายของแบบการเรียนรู้ดังกล่าว เป็นแรงบันดาลใจให้ Mc Carthy สร้างสรรค์รูปแบบการเรียนรู้ที่เรียกว่า 4 MAT เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้แต่ละแบบของผู้เรียน

Silver and Hanson (1998) อธิบายแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน 4 แบบ ดังนี้

1. แบบมุ่งความชำนาญ (master style) ผู้เรียนแบบนี้มีลักษณะชอบทำมากกว่าชอบพูด เป็นผู้มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีระบบการทำงานและการคิดชอบการอธิบายที่เป็นขั้นตอน ไม่ชอบการฟังการบรรยายที่เยิ่นเย้อ ชอบลงมือกระทำมากกว่าการนั่งฟังครูสอน ชอบการทำแบบฝึกหัดที่มีคำตอบชัดเจน ไม่ชอบคำถามปลายเปิด ชอบการแข่งขัน

2. แบบมุ่งความเข้าใจ (understanding style) ผู้เรียนแบบนี้มีลักษณะเป็นนักคิด สนใจปัญหาที่ท้าทาย ชอบพิสูจน์ทฤษฎีและพยายามหาคำตอบให้สมมติฐาน มีระบบการคิด มีเหตุผล ชอบทำงานที่ไม่มีขีดจำกัดเรื่องเวลา

3. แบบมุ่งการแสดงออก (self-expressive style) ผู้เรียนแบบนี้มีลักษณะกล้าคิด กล้าทำ มีความคิดเปิดกว้าง ชอบความเป็นอิสระ ไม่ชอบทำงานภายใต้ข้อบังคับหรือเวลาจำกัด ชอบการเปลี่ยนแปลง ไม่ชอบคำแนะนำที่มากเกินไป มีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ มุ่งมั่นในการทำงานที่มีลักษณะเฉพาะตน ไม่ซ้กับใคร ชอบทำงานตามความรู้สึกมากกว่างานที่มีสูตรสำเร็จ

4. แบบมุ่งมนุษยสัมพันธ์ (interpersonal style) ผู้เรียนแบบนี้มีลักษณะชอบเข้าสังคม เป็นมิตรกับผู้อื่นได้ง่าย สนใจเรื่องราวที่สัมพันธ์กับชีวิตมากกว่าทฤษฎีเชิงวิชาการ สามารถเรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศที่ปราศจากความเครียด ชอบร่วมมือทำงานมากกว่าการแข่งขันต้องการการยอมรับในกลุ่มเพื่อน

นอกจากนี้ หลักการสำคัญประการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญ คือ การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากกลุ่ม ดังนั้น ครูจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เทคนิคการแบ่งกลุ่มผู้เรียน เทคนิคต่าง ๆ เหล่านี้ มีลักษณะร่วม คือ การแบ่งกลุ่มผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ๆ แบบคละความสามารถ (เก่ง-ปานกลาง-อ่อน) เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้และมีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน ซึ่ง Kagan (1992) เรียกว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) หลักการพื้นฐานของการเรียนรู้แบบร่วมมือมีดังนี้

1. ผู้เรียนมีการพึ่งพากันในทางบวก (positive interdependence) กล่าวคือแต่ละคนจะมีเป้าหมายร่วมกัน โดยมีบทบาทเท่าเทียมกันทุกคน ความสำเร็จของแต่ละคนขึ้นอยู่กับความสำเร็จของกลุ่ม

2. ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด (face to face interaction) กล่าวคือ มีการอภิปรายปรึกษาหารือ รับฟังความคิดเห็นตลอดเวลาที่ทำงานกลุ่ม

3. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบการทำงานของตน (individual accountability) กล่าวคือ ผู้เรียนแต่ละคนจะรับผิดชอบการทำงานในส่วนที่ตนได้รับมอบหมายจากกลุ่มและมีความมุ่งมั่นในการทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้ผลงานกลุ่มประสบความสำเร็จสูงสุด

4. ผู้เรียนมีทักษะทางสังคมในการทำงานกลุ่มย่อย (interpersonal in small group skills) การเรียนรู้ลักษณะนี้ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องมีทักษะทางสังคม เช่น การสื่อสาร การตัดสินใจ ความจริงใจ ความเป็นผู้นำ ความเป็นประชาธิปไตย เพื่อให้การทำงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ตัวอย่างเทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มที่นิยมใช้กันทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีดังนี้

1. **เทคนิคประสานความรู้ (JIGSAW)** ใช้ในการเรียนรู้บทเรียนที่มีหัวข้อย่อยเป็นเอกเทศต่อกัน สามารถศึกษาเนื้อหาตอนใดตอนหนึ่งแยกออกจากกันได้ เทคนิคนี้ไม่เหมาะสมกับบทเรียนที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกัน ซึ่งต้องใช้เนื้อหาจากหัวข้อหนึ่งมาอธิบายอีกหัวข้อหนึ่ง เทคนิค JIGSAW มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้เรียนในกลุ่มได้รับมอบหมายให้ศึกษาเนื้อหาคนละ 1 หัวข้อย่อย (เปรียบเสมือนได้ชิ้นส่วนของภาพตัดต่อคนละ 1 ชิ้น)
- 2) ผู้เรียนในกลุ่มที่ศึกษาเนื้อหาแต่ละหัวข้อ จะต้องไปศึกษาร่วมกับผู้เรียนกลุ่มอื่น ซึ่งศึกษาเนื้อหาหัวข้อเดียวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้น
- 3) ผู้เรียนกลับไปกลุ่มเดิม แล้วอธิบายเนื้อหาในหัวข้อที่ตนศึกษาให้เพื่อนในกลุ่มเข้าใจ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้เนื้อหาทั้งหมด
- 4) ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาทั้งหมดและนำคะแนนของทุกคนในกลุ่มมารวมกัน (หรือหาค่าเฉลี่ย) เป็นคะแนนกลุ่ม

2. **เทคนิคผลสัมฤทธิ์ของทีม (Student teams achievement division STAD)** มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผู้เรียนในกลุ่มศึกษาเนื้อหาพร้อมกันให้เกิดความเข้าใจ แล้วทำแบบทดสอบนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ยเก็บไว้เป็นคะแนนพื้นฐาน
- 2) ผู้เรียนทุกคนทำแบบทดสอบครั้งสุดท้าย ซึ่งเป็นการทดสอบรวบยอดและนำคะแนนของตนไปหาคะแนนพัฒนาการ (improvement score) โดยนำคะแนนทดสอบครั้งสุดท้ายลบคะแนนพื้นฐาน
- 3) ผู้เรียนในกลุ่มนำคะแนนพัฒนาการของแต่ละคนในกลุ่มมารวมกันเป็นคะแนนของกลุ่ม

3. **เทคนิคทีมช่วยเหลือ (team-assisted individualization – TAI)** มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผู้เรียนในกลุ่มศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกันแล้วทำแบบฝึกหัด ผู้เรียนคนใดทำแบบฝึกหัดได้ 75% ขึ้นไป ให้ไปปรับการทดสอบรวบยอด แต่ถ้าคนใดยังทำแบบฝึกหัดได้ไม่ถึง 75 % ให้กลุ่มช่วยกันสอน จนสามารถทำแบบฝึกหัดได้คะแนนตามเกณฑ์ จึงสามารถรับการทดสอบรวบยอดได้
- 2) ผู้เรียนทุกคนทำคะแนนทดสอบรวบยอดมารวมกันเป็นคะแนนกลุ่ม

4. เทคนิคทีมแข่งขัน (team games tournament – TGT) มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผู้เรียนในกลุ่มศึกษาเนื้อหาพร้อมกัน แล้วไปแข่งขันกับกลุ่มอื่น ตามระดับความสามารถ (ผู้เรียนเก่งแข่งขันกับผู้เรียนเก่ง ผู้เรียนอ่อนแข่งขันกับผู้เรียนอ่อน) เมื่อแข่งขันเสร็จแล้วนำคะแนนแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม
- 2) ผู้เรียนในกลุ่มศึกษาเนื้อหาพร้อมกัน แล้วไปแข่งขันกับกลุ่มอื่น ตามระดับความสามารถ (ผู้เรียนเก่งแข่งขันกับผู้เรียนเก่ง ผู้เรียนอ่อนแข่งขันกับผู้เรียนอ่อน)
- 3) เมื่อแข่งขันเสร็จแล้วนำคะแนนแต่ละคนมารวมเป็นคะแนนของกลุ่ม

5. เทคนิคเรียนรู้ร่วมกัน (learning together – LT) มีขั้นตอนดังนี้

- 1) ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาคำตอบร่วมกัน โดยกำหนดให้แต่ละคนมีบทบาทในการเรียนรู้ เช่น สมาชิกคนที่ 1 อ่านคำสั่ง สมาชิกคนที่ 2, 3 ช่วยกันหาคำตอบ สมาชิกคนที่ 4 พิจารณาคำตอบ
- 2) ผู้เรียนในกลุ่มสรุปคำตอบร่วมกันแล้วส่งคำตอบนั้นเป็นผลงานกลุ่ม

6. เทคนิคกลุ่มสำรวจความรู้ (group investigation – GI) มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ แล้วแบ่งหน้าที่กันไปศึกษาข้อมูล ในการเลือกเนื้อหาควรให้ผู้เรียนอ่อนเป็นผู้เลือกก่อน
- 2) ผู้เรียนแต่ละคนไปศึกษาตามที่ได้รับมอบหมายข้อมูลแล้วอภิปรายร่วมกันและสรุปผลการศึกษา เพื่อนำเสนอผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน
- 3) ผู้เรียนแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาสาระร่วมกัน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ แล้วแบ่งหน้าที่กันไปศึกษาข้อมูล ในการเลือกเนื้อหาควรให้ผู้เรียนอ่อนเป็นผู้เลือกก่อน
- 4) ผู้เรียนแต่ละคนไปศึกษาตามที่ได้รับมอบหมายข้อมูลแล้วอภิปรายร่วมกันและสรุปผลการศึกษา เพื่อนำเสนอผลงานของกลุ่มต่อชั้นเรียน

เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด ทั้งที่เป็นการคิดรายบุคคลและกลุ่ม ดังนั้น ครูจึงต้องสามารถใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการฝึกการคิดให้ผู้เรียน ตัวอย่างเทคนิคที่ส่งเสริมกระบวนการคิด เช่น

1. เทคนิคแลกเปลี่ยนความคิด (think-pair-share) เป็นเทคนิคที่ให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบของคำถามด้วยตนเองก่อน แล้วจับคู่กับเพื่อนเพื่ออภิปรายหรือหาคำตอบร่วมกัน จากนั้นจึงนำคำตอบคู่ของตนมาอภิปรายกับเพื่อนในชั้นเรียน
2. เทคนิคคิดกลุ่ม คิดคู่ คิดเดี่ยว (team-pair-solo) เป็นเทคนิคที่ตรงกันข้ามกับเทคนิค think-pair-share คือ จะต้องเริ่มจากการคิดเป็นกลุ่มแล้วจึงคิดเป็นคู่ จากนั้นจึงให้คิดคนเดียวจนได้คำตอบ
3. เทคนิคร่วมกันคิด (numbered heads together) เป็นเทคนิคที่แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละประมาณ 4 คน โดยให้หมายเลขกำกับ (เช่น 1 2 3 4) และมีเงื่อนไขว่าครูจะเรียกคนใดให้ตอบก็ได้ จากนั้นกำหนดคำถามหรือปัญหาให้แต่ละกลุ่มหาคำตอบร่วมกัน ทุกคนในกลุ่มจะต้องเข้าใจคำตอบร่วมกัน เมื่อครบ

กำหนดเวลา ครูจึงสุ่มเรียกหมายเลขให้ตอบ วิธีนี้ช่วยแก้ปัญหาเรื่องครูไม่สามารถให้ผู้เรียนทุกคนตอบคำถามได้เพราะผู้เรียนเรียนรู้คำตอบโดยการคิดร่วมกัน

4. เทคนิคชุปชิบปรึกษา (buzz group) เป็นเทคนิคที่แบ่งกลุ่มผู้เรียน กลุ่มละ 3-5 คน โดยไม่ต้องย้ายที่นั่งเพื่อหาคำตอบหรืออภิปรายประเด็นที่กำหนดภายในระยะเวลาสั้น ๆ

5. เทคนิคดมสมอง (brainstorming) เป็นเทคนิคที่แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 6-12 คน เพื่อหาคำตอบหรืออภิปรายประเด็นที่กำหนด จุดเน้นของเทคนิคนี้ คือ ต้องการให้ได้คำตอบมากที่สุด ภายในระยะเวลาสั้น ๆ ดังนั้น จึงคำนึงถึงปริมาณมากกว่าคุณภาพของคำตอบ เมื่อได้คำตอบครบทุกกลุ่มแล้ว จึงจะนำมาคัดเลือกคำตอบที่เหมาะสมร่วมกัน

6. เทคนิคการพูดรอบวง (round table) เป็นเทคนิคที่แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน ผลัดกันพูดอธิบายคำตอบ หรือแสดงความคิดเห็นเวียนไปทางเดียวกันจนครบทุกคน แล้วสรุปความคิดของกลุ่ม เทคนิคนี้เหมาะสมกับผู้เรียนที่ไม่ชอบพูดแสดงความคิดเห็นหรือผู้เรียนที่ยังอ่านเขียน ไม่คล่อง

7. เทคนิคการเขียนรอบวง (round robin) เป็นเทคนิคที่มีลักษณะคล้ายกับเทคนิคการพูดรอบวง (round robin) แต่แตกต่างกันตรงที่เทคนิคที่ใช้ในการเขียนแทนการพูด โดยการผลัดกันเขียนทีละคนลงในกระดาษที่กำหนด โดยเวียนกระดาษไปทางเดียวกัน จนเขียนครบทุกคน หรือให้ทุกคนเขียนคำตอบพร้อม ๆ กัน ในกระดาษคนละแผ่น แล้วนำมารวมกันก็ได้ เทคนิคนี้เหมาะสมกับผู้เรียนที่ไม่ค่อยกล้าพูดแสดงความคิดเห็น

8. เทคนิคการพูดเป็นคู่ (rally robin) เป็นเทคนิคที่ให้สมาชิกภายในกลุ่มจับคู่กันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น ถ้ากลุ่มหนึ่งมี 4 คน แบ่งเป็น 2 คู่ แต่ละคู่จะผลัดกันพูดและผลัดกันฟัง แล้วสรุปความคิดของกลุ่ม

9. เทคนิคการเขียนเป็นคู่ (rally table) เป็นเทคนิคที่มีลักษณะคล้ายเทคนิค การพูดเป็นคู่ (rally robin) แต่แตกต่างกันที่เทคนิคนี้ใช้การเขียนแทนการพูด

10. การพูดสองวง (inside-outside circle) เป็นเทคนิคที่จัดผู้เรียนเป็นวงกลมซ้อนกัน 2 วง แต่ละวงจะต้องมีจำนวนคนเท่ากัน โดยที่จะให้ผู้เรียนนั่งหรือยืนก็ได้ แต่จะต้องหันหน้าเข้าหากันแล้วจับคู่กันอภิปราย โดยผลัดกันพูดภายในเวลาที่กำหนด เมื่อครบกำหนดเวลาให้จับคู่ใหม่ โดยผู้เรียนทั้งสองจะหมุนเวียนกันไปทิศทางตรงกันข้าม เพื่อไม่ให้จับคู่กับคนเดิม เมื่อหมุนเวียนอภิปรายจนครบทุกคนในวงแล้ว จึงให้ผู้เรียนแต่ละคนเขียนข้อสรุป เทคนิคนี้ค่อนข้างใช้เวลามาก แต่ก็ทำให้ผู้เรียน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างทั่วถึง

11. เทคนิคหมวกความคิด 6 ใบ (six thinking hats) เป็นเทคนิคที่คิดขึ้นโดย Edward De Bono เพื่อให้ผู้เรียนคิดได้อย่างหลากหลาย ครอบคลุมทุกประเด็น โดยกำหนดการคิด 6 ลักษณะ ตามสีของหมวก 6 ใบ แนวทางปฏิบัติ คือ แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 6 คน ให้แต่ละคนสวมหมวกคนละสี พิจารณาประเด็นหรือปัญหา แล้วแสดงความคิดตามสีหมวกที่ตนสวม ดังนี้

- หมวกสีน้ำเงิน เป็นผู้นำกลุ่มควบคุมความคิดของสมาชิกให้ถูกต้องตามสีหมวกและแก้ไขความขัดแย้งทางความคิด
- หมวกสีขาว แสดงความคิดเกี่ยวกับข้อมูล ข้อเท็จจริง
- หมวกสีแดง แสดงความคิดเกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึก
- หมวกสีดำ แสดงความคิดเกี่ยวกับข้อจำกัดหรือโทษของสิ่งนั้น
- หมวกสีเหลือง แสดงความคิดเกี่ยวกับข้อดีหรือคุณค่าของสิ่งนั้น
- หมวกสีเขียว แสดงความคิดเชิงสร้างสรรค์ เช่น การหาประโยชน์จากปัญหาที่เกิดขึ้น การคิดนอกกรอบ

ทั้งนี้ ในการคิดจะเริ่มด้วยหมวกสีใดก็ได้ แต่กระบวนการที่มีความชำนาญแนะนำว่าควรเริ่มต้นด้วยหมวกสีขาวก่อน เพราะจะทำให้หมวกสีอื่น ๆ คิดบนพื้นฐานข้อเท็จจริง เมื่อเริ่มกิจกรรมครั้งต่อไป ควรให้ผู้เรียนเปลี่ยนสีหมวก เพื่อให้ทุกคนได้ฝึกการคิดทุกลักษณะอย่างครบถ้วน จากนั้นจึงให้ผู้เรียนแต่ละคนฝึกคิดให้ครบทั้ง 6 แบบ เพื่อคิดให้ครอบคลุมทุกด้าน เทคนิคนี้จะทำให้ผู้เรียนคิดรอบคอบไม่ด่วนสรุปหรือตัดสินใจโดยง่าย โดยปราศจากการไตร่ตรอง

12. เทคนิคแผนภาพความคิด (mind map) นักจิตวิทยาชาวอังกฤษคือ Tony Buzan ได้คิดเทคนิคนี้เมื่อ ค.ศ. 1970 โดยได้รับแรงบันดาลใจจากวิธีการจดบันทึกของนักวิทยาศาสตร์และศิลปินที่มีชื่อเสียงที่จดบันทึกโดยใช้ภาพและลูกศรเชื่อมโยง ทำให้เห็นภาพรวมของเนื้อหาทั้งหมด Buzan ได้ศึกษากระบวนการทำงานของสมอง พบว่าในการเรียนรู้หรือจดจำข้อมูลควรมีวิธีกระตุ้นให้สมองทั้งสองซีกทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสัมพันธ์กัน ทั้งด้านการให้เหตุผลเชิงตรรกะและด้านอารมณ์ความรู้สึกแผนภาพความคิดจึงมีลักษณะเป็นโครงสร้างที่แสดงการขยายความคิดเชื่อมโยงจากประเด็นหรือความคิดหลักที่เป็นศูนย์กลาง ไปสู่ประเด็นหรือความคิดย่อย โดยใช้เส้น สี ถ้อยคำ กลุ่มคำ และภาพประกอบ เพื่อเน้นความคิดนั้นให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

13. เทคนิคแผนผังกราฟิก (graphic organizers) เป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaningful learning) ของ Ausubel ซึ่งมีสาระสำคัญว่า บุคคลจะเรียนรู้ประสบการณ์หรือสร้างความหมายให้กับข้อมูลใหม่ได้ เมื่อข้อมูลเหล่านั้นมีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม จึงควรจะได้รับการจัดโครงสร้างให้มีรูปแบบที่เป็นระบบและชัดเจน (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2550) ดังนั้น การใช้แผนผังกราฟิกจึงทำให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงสิ่งใหม่กับประสบการณ์เดิมและมองเห็นภาพรวมความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ต่าง ๆ ในบทเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น